

MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM

3. MINTAFELADATSOR

EMELT SZINT

JAVÍTÁSI-ÉRTÉKELÉSI ÚTMUTATÓ

2015

A vizsgadolgozat javításának, értékelésének általános tudnivalói

Az írásbeli feladatrész mindhárom feladatát javítani és értékelni kell helyesírás és íráskép szempontjából az útmutató végén közöltek szerint.

A *Szövegértési és nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsort* a javítási útmutató első részében közölteknek megfelelően kell javítani.

A *Műértelmező szövegalkotást* négy szempontból kell értékelni: tartalom, szövegszerkezet, stílus, nyelvhelyesség. Tartalmi szempontból mindkét feladatot külön-külön, szövegszerkezet, stílus, nyelvhelyesség szerint a két szövegalkotási feladatot együtt kell értékelni.

A *Reflektáló szövegalkotást* négy szempontból kell értékelni: tartalom, problémaérzékenység, gondolatmenet és nyelvi igényesség szerint.

A *Műértelmező szövegalkotás* és a *Reflektáló szövegalkotás* egyértelműen jónak minősített tartalmi elemeit a javító tanár pipával jelölje.

Szövegértési és nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor

Olvassa el a következő szöveget, majd a szöveg és a saját ismeretei alapján válaszoljon a kérdésekre, oldja meg a feladatokat!

Bächer Iván: *A hurcolkodó Jókai*

1. Mi kell a nagy műhöz?
2. A tehetségen és szerencsén túl semmi más, csak idő, idő és idő. Csak az, hogy az ember, abban a kevés időben, mi adatik, azt és csak azt tegye, vagy jobbadán csak azt, amihez tehetsége és szerencséje megadatott. Még a kis műhöz is ez kell. Idő.
3. Jókai Mór azóta, hogy 1825. február 18-án, tehát épp 175 éve meglátta Komárom napvilágát, mindhalálig, 1904-ig csudálatosképpen bánt az idővel. Pontosabban az a csudálatos, ahogy az idő bánt vele. Az, hogy valamiért és valahogyan megkegyelmezett neki.
4. Jókainak nem volt nyugta egy szemernyit sem írni. Megszakítás nélkül költözködött ugyanis, vagy ahogy akkoriban és még az én nagyanyáim idején is mondták: hurcolkodott. A szegény.
5. Iskoláit négy városban, a szülőben, Pozsonyban, Pápán és Pesten végezte. Szerkesztő korában fél Pestet belakta. 1848-ban köztudomásúlag Petőfiéknél húzta meg magát, a Marczibányi-házban, a Dohány és a Síp utcák sarkán, mindaddig, míg a balkézről való gyerekekkel került színésznő miatt felbőszült erkölcsös költő el nem zavarja onnan.
6. Innen egy időre a Hatvani és Szép utca sarkán álló Cziráki-házban rejtette el megszerzett emberét Laborfalvi Róza. Jókai a kormányral Debrecenbe fut, vissza Pestre, majd Aradra. Aztán a Bükk rengetege lesz hona, ugye. Majd komáromi várvédő lesz, még ha csak post festa és papíron is. Mindez ráadásul nem biztos, de meglehet.
7. Sokáig nem mutatkozott, álnéven írt, és bújt különféle pesti és budai bérházakban, vendéglőkben, s a provizórium idején megkóstolhatta a börtönkosztot is.
8. Aztán jött a Svábhegy.
9. Az 1853-ban megvett üres telken még egy gyümölcsfa sem volt, csak egy apró házacska, borz, róka, kígyó lakta áthatolhatatlan bozót közt.
10. Jókai aztán enkezével fogott a munkához és művelte kertjét majd fél évszázadon át. A telken kőbánya volt hajdanán, először annak gödrét temette be, majd irdatlan ciszternát és jégvermet építtetett, és aztán foltozott, toldott, reparált, házat, birtokot bővített, telepített, művelt, csacsit, lovat, marhát, disznót, tyúkokat nevelt, nyesett, vágott, ültetett, beszerezett, szántott, vetett, aratott minden szezonban több mint negyven éven át.

11. Közben már az első évben – ki tudja, hogyan – készült el a *Kárpáthy Zoltán* is, a Török János főszerkesztette Pesti Napló apródonként hozta a folytatásokat. A főszerkesztő le is hordta, mikor a Jókai körme alá fúródott és begyulladt tüske miatt nem érkezett meg a következő penzum időre: *Vagy regényt írunk, vagy paszulyt öntözünk!* A következő rész – saját bevallása szerint – bal kézzel készült.
12. Csudálatos lett a villa, valóságos kastély, amelynek legendája kerekedett. Pár évig még egyszerűen folyt az ingaélet: tavasszal a hegyre föl, ősszel le onnan, de aztán kevesellvén az elfoglaltságot, 1868-ban hurcolkodásba vágta újfent Pesten is. A Külsőstáció (ma Baross) utca végén, a még teljesen falusias Kálvária térnél fogtak egy földszintes, ám hatalmas, tizenegy szobás házat, valóságos kúriát, amit fölüjítani, berendezni képzelhetni mi költségbe és munkába volt.
13. Pedig alighogy megszoktak egy helyen, lehetett pakolni és indulni a másikra föl vagy le. És mindehhez jött aztán a kiegyezés előtt beszerzett füredi ház, ami, Jókai nem tudván úszni se, szintén csak a nők miatt kellett. Ép ősszel ez már alig fogható fel: az öregedő Jókai, legalább annyira öregedő asszonya és kettejük tarka vándorcirkusza négyszer cserélt lakot egy évben: tavasszal a Stáció utcából fölcihelődtek a hegyre, a nyár javát Füreden töltötték, szüretre ismét a Svábhegyen kellett lenniök, hogy a telet a Józsefvárosban húzzák ki megint.
14. S mindemellett nem csupán Jókai dolgozott, az asszony is bejárt a próbákra délelőtt és az előadásokra este, és amikor 1869-ben visszavonult – nem bírták a színháznál tovább –, akkor is vállalt előadásokat nemegyszer. De azért hatvan felett már imádott urát kínoztatta főállásban leginkább, az imádott gyermeket, aki mindennek dacára nemcsak összesét írta lankadatlanul, de szerkesztett lapot, képviselt népet, elnökösködött megszámlálhatatlan körben, társaságban, felügyelőbizottsági tag volt bankoknál, ami persze már akkor sem volt rosszul jövedelmező állás, különösen hogy már akkor sem kellett ténykedni benne sokat, ha szabad ily finoman körülírni a semmit.
15. Közben pénzügyi csődbe sodorta jósága, amiből maga az uralkodó segíti ki őt, mely tény igen szorossá tette a Pilvaxból indult író és a dinasztia tagjainak nexusát – Jókai a hurcolkodások fáradalmait nemegyszer József főherceg alicsúti kastélyában pihente ki.
16. Végül 1882-ben sikerült a Baross utcai házat megvetetni – persze jókora protekciót véve igénybe – a fővárossal. Egy Kerepesi – ma Rákóczi – úti bérlemény 12 szobája következett. Az öregasszony itt viszont túlon túl egyedül érezte magát – az unoka Münchenben tanult fösteni éppen, Jókait meg nyomasztották az ablaka alatt szüntelenül vonuló temetési menetek. Összepakoltak tehát, és pár hónapig dobozok között éltek. Végül a ma Bródyval bővített Sándor utcába költöztek, a 17-es számú házba. Róza asszony innen indult életének utolsó hurcolkodására, át oda, ahonnan a tudomány mai állása szerint nincs sem tovább-, sem visszaköltözés.
17. Miután a harmadik Róza azon nyomban átvette a teljhatalmat az író felett, kell-e mondani, hogy mi jött – természetesen menés. Igaz, házat nem cseréltek, csak emeletet s lakást, amelyben valamennyire csendesebben folyt az élet, mint amikor a néni élt, ám az unoka e csendben még amannál is szenvedélyesebben és lázasabban látott hozzá a véres verejtékkel összeírt pénznek költségéhez.
18. De hát megérte a pénzt a leányzó, hogy mást ne mondjunk, férjül azt a Feszty Árpádot szemelte ki, akit a mama örök vetélytársa, Jászai Mari tüntetett ki kegyeivel annak előtte. De hát ezek a Rózák nem ismertek akadályt, a frigy létrejött, s az agg író persze újfent csomagolhatott.
19. Előbb az Andrássy út 116. számú villa következett. Nem a lakás az oka, hogy a költő nem érezhette magát otthon itt, hanem inkább a fiatalok, akik egyik *bulit* a másik után adták, mit sem törődve a papa haladott korával. Ráadásul feldúlták évtizedek során kialakult életrendjét is, nem

adtak neki megszokott ebédet, csak esti *diner*-t, és mindennek tetejébe kipumpolták belőle az új, immár és megint saját – igaz: Fesztynek saját – házra valót.

20. Az epreskerti új lak ma is áll. Ebből a villából veselkedett neki Feszty az ő körkörös képének, itt szülte meg Róza gyermekét, és itt érte Jókait fél évszázados írói jubileumának ünneplése, melyhez hasonló fölhajtást nemhogy a magyar, de talán a világirodalom történetében sem ért meg író. De itt azért akadt pár nyugodt, már-már idilli hónap, a „Pápi” szép helyet kapott az emeleten, szórakoztatták, gondját viselték, még egy dédunokával is meglepték. De a Svábhegyre már nemigen mentek vele, az anyyi, de annyi embert eltartó Jókai öreg estéit heteken, hónapokon át a teljes magányban tölthette odafönt.
21. Aztán 1899-ben beütött Nagy Bella, és a pár hónappal előbb még istenként ünnepelt költő kiátkoztatott legott. Ráadásul az új nő három Rózán túltett egymaga. Az öreg persze szedhette sátorfáját, és saját házát hátrahagyva kereshetett új életéhez új színteret megint. Ráadásul nemcsak a Bajza utcai házát veszítette el, hanem azt a házat is, melyben sokkal régebb idők óta volt honos – harmincöt évi képviselősködés után kibuktatták a Tisztelt Házból is.
22. Előbb az újdonsült anyós Szondi utcai bérleményében húzzák meg magukat, majd az Erzsébet körút és Dob utca sarkán ma is álló, és ma is kellőképpen megemléktáblázott házban talált igen tágas lakásra, amelybe belefért nem csupán az anyós, hanem annak két fia, lánya is. És alighogy elfészkelődtek, mindnyájan föl is sorakoztak indulni a Rivierára. Mert a tengeri levegőnél nincs egészségesebb. Hogy a költségeket ki állta, azt találja ki az olvasó.
23. Nem volt igaz helye több, utolsó családját is elveszítette végképp. És jött – még életében – a lakás- és villakoncon való pokoli marakodás. Nem volt tovább se té, se tova.
24. Csak nekiindulni az utolsó, megváltó hurcolkodásnak.

Forrás: Bächer Iván: *A hurcolkodó Jókai*. In: Bächer Iván: *Elindulni három nővel*. Bp. 2008. Ulpius-ház Könyvkiadó. 183–190. old.

A szövegértési és nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor értékelése

- A válaszokra csak a javítási-értékelési útmutatóban megadott pontszámok, illetve részpontszámok adhatók. Fél pont nem adható.
- A hiányzó válasz minden esetben 0 pont.
- A helyesírási hibák pontozásához a mellékletben közöltek az irányadók.
- A javító tanár csak az útmutatóval lényegében egyező tartalmú választ értékelheti pontokkal.
- Az aláhúzások is jelzik az elvárható tartalmi elemeket. A több helyes válaszlehetőséget / jel különíti el egymástól. A megfogalmazás – ahol ilyen természetű a feladat – természetesen eltérhet a javítási útmutatótól.
- Több megoldás, válasz esetében csak az első megadott számú vehető figyelembe.
- A pontozásban figyelembe kell venni a válasz megfogalmazását is, amennyiben ezt az útmutató előírja.

1. Milyen alkalomból íródott a cikk?

Jókai születésének 175. évfordulójára

Jó válasz: 1 pont.

Adható: 1, 0 pont.

2. Értelmezze a bevezetés (1–2. bekezdés) és a 3–4. bekezdés viszonyát!

a) Magyarázza el saját szavaival a köztük feszülő ellentétet!

Az 1–2. bekezdés azt állítja, hogy a nagy műhöz sok idő kell, a 4. bekezdés azt állítja, hogy Jókainak soha nem volt ideje, mert állandóan költözködött.

b) A szöveg melyik kifejezése van hivatva feloldani ezt az ellentétet? Idézza a mondatrészletet!

„(az idő) valahogyan megkegyelmezett (neki/Jókainak)”

c) A szerző szerint miért sikerült Jókainak nagy művet alkotnia?

Mert tehetséges és szerencsés is volt.

Minden jó válasz 1 pont.

Adható: 3, 2, 1, 0 pont.

3. Mit jelentenek az alábbi szavak vagy kifejezések ebben a szövegben? (A kifejezések után zárójelben látható a megfelelő bekezdésszám.) Húzza alá a jó jelentést!**jobbadán (2.)**

- a „balkézőről való gyerek” ellentéte
- főleg, elsősorban, többnyire
- hétköznapiakon
- jobbkezesen

post festa (6.)

- az ünnep után
- csak pecséttel igazolva
- pecséttel igazolva
- utólag

provizórium (7.)

- börtönlátogatás
- ideiglenes állapot, átmeneti állapot (1861–67)
- költözködés
- szilvórium, szilvapálinka

ciszterna (10.)

- egy szerzetesrend neve
- hidegkonyha
- úszómedence
- víztároló

penzum (11.)

- bekezdés
- jobbkezes író toll
- kiszabott munka, feladat
- szállítmány

legott (21.)

- a nép által
- azonnal, rögtön
- jogerősen
- pár hónappal később

se té, se tova (23.)

- bizonytalan, tétova
- bizonytalankodva, tétován
- se aznap, se másnap
- se ide, se oda / semerre

a lakás- és villakoncon való marakodás (23.)

- a család birtokában lévő ingatlanokon való vita, pereskedés
- megmaradt néhány lakás, de a villák nem
- verekedés a lakásokban és a villákban
- vita arról, mi maradt meg a lakásokból és mi a villákból

- 8 jó választás: 4 pont
 6–7 jó választás: 3 pont
 4–5 jó választás: 2 pont
 2–3 jó választás: 1 pont
 0–1 jó választás: 0 pont
 Adható: 5, 4, 3, 2, 1, 0 pont.

4. Milyen módokon nevezi meg Jókai feleségét a szöveg?

- *Laborfalvi Róza (6.)*
- *(a balkézről való gyerekkel került) színésznő (5.)*
- *(Jókai) (öregedő) asszony(a) (13., 14.)*
- *öregasszony (16.)*
- *Róza asszony (16.)*

- 5 jó megnevezés: 3 pont
 4 jó megnevezés: 2 pont
 3 jó megnevezés: 1 pont
 0–2 jó megnevezés: 0 pont
 Adható: 3, 2, 1, 0 pont.

5. Mi a dőlt (kurzív) betű használatának jelentése a szövegben?

Kárpáthy Zoltán (11.) – cím / egyedi cím

Vagy regényt írunk, vagy paszulyt öntözünk! (11.) – idézet vagy elképzelt idézet /
 a Török János által üzent mondat / a Török János által üzentek tartalma, lényege

bulit (19.) – a szó hangulatát akarja kiemelni a kurzíválás / mai szóhasználatnál él

diner (19.) – a korabeli szóhasználatot emeli ki a dőlt betű

„Pápi” (20.) – így nevezték / nevezhették a családban Jókait

Minden jó magyarázat 1 pont.

Adható: 5, 4, 3, 2, 1, 0 pont.

6. Az alábbi kérdések a szöveg nyelvi megoldásaira vonatkoznak.

Idézzon a szövegből egy egyszeri szóképzést! *főszerkesztősködött 11. / megemléktáblázott 22.*

Idézzon a szövegből egy egyszeri szóösszetételt! *ingaélet 12.*

Idézzon a szövegből egy archaizáló szót vagy kifejezést! *lak 20. / agg 18.*

Idézzon a szövegből egy népies kifejezést! *paszuly 11. / fösteni 16. / se té, se tova 23.*

Idézzon a szövegből egy szenvedő szerkezetet! *kiátkoztatott 21.*

Minden jó szó 1 pont.

Adható: 5, 4, 3, 2, 1, 0 pont.

7. A 10. bekezdés egy hosszú mondatában csupa vessző szerepel az eredeti szövegben. Hová tehetnénk pontosvesszőt a vessző helyére? Tegyen ki hat pontosvesszőt a szövegben! (Húzza alá a javított részt, majd írja a pontosvesszőt oda, ahol hiányzik!)

A telken kőbánya volt hajdanán; először annak gödrét temette be, majd irdatlan ciszternát és jégvermet építtetett, és aztán foltozott, toldott, reparált; házat, birtokot bővített; telepített, művelt; csacsit, lovat, marhát, disznót, tyúkokat nevelt; nyesett, vágott, ültetett, beszerzett; szántott, vetett, aratott minden szezonban több mint negyven éven át.

6 pontosvessző jó helyen – 3 pont

4–5 pontosvessző jó helyen – 2 pont

2–3 pontosvessző jó helyen – 1 pont

0–1 pontosvessző jó helyen – 0 pont

Minden rossz helyre beírt pontosvessző mínusz egy pontot ér. Nullánál kevesebb pont nem adható.

Adható: 3, 2, 1, 0 pont.

8. Válaszoljon egy-egy mondattal az alábbi kérdésekre!

a) Egyetértett-e Petőfi azzal, hogy Jókai összeállt Laborfalvi Rózával? Mire alapozta a véleményét (a szöveg alapján)?

Petőfi erkölcsi okokból (házasságon kívül született gyereke miatt) elítélte Laborfalvi Rózát, fölháborodott Jókai döntésén / összeveszett Jókaival a kapcsolat miatt. „1848-ban köztudomásúlag Petőfiéknél húzta meg magát, [...] míg a balkézről való gyerekekkel került színésznő miatt felbőszült erkölcsös költő el nem zavarja onnan.” (5.)

b) Mit jelent „a ma Bródyval bővített Sándor utca” (16.) kifejezés?

Az utca neve változott meg. (Fontos, hogy nem az utca változott, hanem a neve.)

c) Megváltozott-e Jókai politikai szerepe a Nagy Bellával kötött házassága után? Indokolja válaszát a szöveg alapján!

Igen, kibukott a parlamentből. „harmincöt évi képviselősködés után kibuktatták a Tisztelt Házból is.” (21.)

Minden jó mondat 1 pont. Az idézet nem elvárás, a válasz alapuljon azon.

Adható: 3, 2, 1, 0 pont.

9. Melyik bekezdés és hogyan utal arra, hogy Jókai ifjú korában az ellenzék tagja volt, de a kiegyezés után megszűnt a Habsburgokkal való ellenségeskedés? Adjon magyarázatot két-három mondatban!

A bekezdés száma: 15. („Közben pénzügyi csődbe sodorta jósága, amiből maga az uralkodó segíti ki őt, mely tény igen szorossá tette a Pilvaxból indult író és a dinasztia tagjainak nexusát – Jókai a hurcolkodások fáradalmait nemegyszer József főherceg alcsúti kastélyában pihente ki.”)

A Pilvaxból indult a márciusi forradalom – ezzel szemben a főherceg a dinasztia tagja.

Jó bekezdésválasztás jó magyarázattal: a megfogalmazás pontosságától és nyelvi minőségétől függően 1–2 pont.

Csak a bekezdés megnevezése 1 pont.

Csak a helyes, a Pilvaxra utaló, nyelvileg igényes magyarázat (a bekezdés sorszámával) 1 pont.

Adható: 2, 1, 0 pont.

10. Egy legendás mondatot idézünk, Raimondo Montecuccoli (1609–1680) olasz hadvezér mondását: „A háborúhoz három dolog kell: pénz, pénz, pénz.”

a) Melyik bekezdés melyik mondata indokolta az idézetet?

A 2. bekezdésben szerepel a következő mondat: „A tehetségen és szerencsén túl semmi más, csak idő, idő és idő.”

b) Hogyan nevezzük ezt a fajta állandósult szókapcsolatot?

Szállóige

c) Hogy nevezzük azt a jelenséget, amikor egy szöveg szándékosan felidéz az olvasó emlékezetében egy másik, korábbi szöveget?

Intertextualitás / rájátszás / szövegköziség, szövegközöttiség / pretextus / evokáció

Minden jó válasz 1 pont.

Adható: 3, 2, 1, 0 pont.

11. „Hogy a költségeket ki állta, azt találja ki az olvasó” – ezt olvashatjuk a 22. bekezdés végén. Alább olyan részleteket olvashat a szövegből, amelyek mind Jókai anyagi körülményeire vonatkoznak. Milyen viszonyban állnak ezek az állítások Jókai anyagi helyzetével? A táblázat egyes rovataiba írja be az oda tartozó állítások betűjelét!

Egy-egy rovatba több betű is tartozhat.

- A) A Kárpáthy Zoltánt bal kézzel is írta, amikor begyulladt a körme (11.)
- B) A Külsőstáció (ma Baross) utca végén, a még teljesen falusias Kálvária térnél fogtak egy földszintes, ám hatalmas, tizenegy szobás házat, valóságos kúriát, amit fölüjítani, berendezni képzelhetni mi költségbe és munkába volt. (12.)
- C) a véres verejtékkel összeírt pénz (17.)
- D) Csudálatos lett a villa, valóságos kastély (12.)
- E) igen tágas lakásra, amelybe belefért nem csupán az anyós, hanem annak két fia, lánya is. És alighogy elfészkelődtek, mindnyájan föl is sorakoztak indulni a Riviérára. (22.)
- F) kipumpolták belőle az új, immár és megint saját – igaz: Fesztynek saját – házra valót (19.)
- G) szerkesztett lapot, képviselt népet, elnökösködött megszámlálhatatlan körben, társaságban felügyelőbizottsági tag volt bankoknál, ami persze már akkor sem volt rosszul jövedelmező állás (14.)
- H) Végül 1882-ben sikerült a Baross utcai házat megvetetni – persze jókora protekciót véve igénybe – a fővárossal (16.)

	Közvetlenül erre vonatkozó szövegrészletek	Áttételes utalások		
		Utalások arra, hogy Jókaiék	Utalások arra, hogy Jókai sokat	Utalások arra, hogy Jókainak az íráson

		sokat költöttek	dolgozott a könyvein	kívül más bevételei is voltak
Állítás betűjele	<i>C, F</i>	<i>B, D, E</i>	<i>A</i>	<i>G, H</i>

8 betűjel helyesen – 4 pont

6–7 betűjel helyesen – 3 pont

4–5 betűjel helyesen – 2 pont

2–3 betűjel helyesen – 1 pont

0–1 betűjel helyesen – 0 pont

Amennyiben valamelyik betűjelet a dolgozatíró nem megfelelő rovatba írja be, akkor azt le kell vonni a jó betűjelek számából, és az így létrejött végeredményt kell átszámítani pontokra.

Példa: A dolgozatíró 6 betűt jó helyre ír be, 1 betűt nem helyez el a táblázatban, 1 betűt rossz helyre ír, akkor a 6-ból le kell vonni az 1 hibát, így 5 betűt írt megfelelő helyre, ez összesen 2 pontot ér.

Negatív pont nem adható.

Adható: 4, 3, 2, 1, 0 pont.

12. Értelmezze, magyarázza egy szabadon választott Jókai-regény címét! Értelmezése körülbelül 4-5 mondat terjedelmű legyen!

A regény címe: A cím magyarázata:

Adható: 4, 3, 2, 1, 0 pont, az alábbi szempontok figyelembevételével:

- a cím pontossága
- a regény lényegének megragadása
- a regény és a cím kapcsolatának értő magyarázata
- a megfogalmazás pontossága és nyelvi minősége

Amennyiben nem Jókai-regényt ismertet a dolgozatíró, nem adható pont.

Amennyiben az ismertetés nem a címmel azonosított regényre vonatkozik (pl. *Az arany ember* esetében az *És mégis mozog a föld* értelmezését írja a dolgozatíró), a feladatra nem adható pont.

A cím jelentéktelen tévesztéssel elfogadható (pl. *Az arany ember – Az aranyember; A kőszívű ember fiai – Kőszívű ember fiai*). Értelmezavaró tévesztés esetén nem fogadható el a megoldás (pl. *A kőbaltás ember fiai*); ebben az esetben a feladatra nem adható pont.

A műértelmező szövegalkotási feladat értékelése

Tartalmi minőség – összesen 15 pont a következő kritériumok mérlegelésével:

- a bázisszöveg és a feladat értése; tudáskeretének ismerete (vonatkozó tárgyi tudás, általános tájékozottság)
- a válaszelemek megfelelése a feladat szempontjainak, szövegbázisának
- problémaérzékenység, lényeglátás, témataratás, gondolatgazdagság, releváns példák, véleménynyilvánítás

Szövegszerkezet – összesen 5 pont

a felépítés (gondolati íve, logikája, a műfajnak való megfelelés); a szerkezet (koherencia, arányosság, tagolás, terjedelem) szerint

4–5 pont	tudatosan felépített gondolatmenet; arányos szerkezet; elvárt terjedelem
2–3 pont	rendezett gondolatmenetre törekvés; aránytalan vagy erőltetett szerkezeti egységek
0–1 pont	azonosíthatatlan, bizonytalan gondolatmenet; szövegtagolási hibák, hiányok; elvárt alatti terjedelem

Stílus – összesen 5 pont a nyelvi regiszter, a stílus, a szókincs szerint	
4–5 pont	megfelelő nyelvi regiszter; választékos, gördülékeny megfogalmazás; gazdag, pontosan alkalmazott szókincs
2–3 pont	választékosságra törekvés; szókincsbeli pontatlanságok, töredékes előadásmód
0–1 pont	igénytelen nyelvhasználat; nyelvi-stilisztikai hibák, szegényes szókincs

Nyelvhelyesség – összesen 5 pont a köznyelvi normának való megfelelés szerint	
4–5 pont	legfőljebb 1 nyelvhelyességi hiba (súlyosságától függően)
2–3 pont	2-3 nyelvhelyességi hiba
0–1 pont	több nyelvhelyességi hiba

Műértelmező szövegalkotási feladat

Értelmezze, hogy hogyan érzékelteti a búcsú és a továbblépés összetett érzését Kányádi Sándor következő verse! Figyeljen az apró mozzanatokra, a motívumokra, a megnyilvánulásokra! Térjen ki arra is, hogy hogyan utal a vers Janus életművére! A műértelmező szöveg elvárt terjedelme 400–800 szó.

Kányádi Sándor: *Mikor Janus elhagyta Páduát*¹

Mikor Janus elhagyta Páduát, s az elkísérő jóbarátok is, akiknek útközben még egy-egy epigrammát rögtönzött búcsúzóul, mikor a jóbarátok is nagy ölelések s egy- két kulacs Valpolicello ² után könnyes szemmel visszafordultak, mikor már porfelhő fődte el őket s a város fölött szelíden kéklő hegyeket is, kengyelben állva sokáig s hosszan nézett még vissza Janus, áldást osztón emelte a még mindig kulacsot tartó kezét és in nomine Domini ³ megáldotta ifjúsága városát. Fölhajtotta a maradék bort. – Indulunk! – mondta most már magyarul. 10	1
Kilépett a kengyelből s a kantárszárat egy apród kápájához akasztva beszállt a kocsiba. Behúzta a függönnyt – és sírt. Rázta a zokogás, mint egy gyermeket. Már a tenger is érződött a délutánban, mikor a meg- libbenő függöny résén egy katicabogár, a gyermekkor 15	15
apróka hírnöke, röppent könnyektől maszatos kezeféjére. Melegség bizsergett végig Januson. Hallotta, hogy a lovak énekelnek, s a bakon dúdolgató kocsis	

¹ Janus Pannonius (1434–1472) a padovai egyetem hallgatója volt 1454–1458-ig.

² Valpolicello – híres olasz bor a Garda-tó vidékéről.

³ In nomine Domini (latin) – 'az Úr nevében'.

köpenyegének két, vállból aláfutó, hátvarrása hirtelen a Dunára s a Tiszára emlékeztette, és a bal derékban az a gyűrődés, mintha a szelíd ringású Dráva lett volna. Kitartotta kezét – Katalinka, szállj el, jönnek a törökök... – s a megbízott bogár elrepült. – Mestrében meg sem állunk – szólt elé a kocsisnak. – Megyünk, amíg csak bírják a lovak.	20 25
--	--

1972

Forrás: <http://mek.oszk.hu/02600/02673/html/vers0602.htm#12>

Figyelem! A javítási útmutatóban közölt tartalmi elemek nem kötelezően elvárt válaszelemek. A javító tanár alapvetően a dolgozat gondolatgazdagságát és világos gondolatmenetét értékeli. Nem elvárás az útmutató szakmai nyelvének használata sem. A jónak minősített, elfogadott válaszelemeket a javító tanár pipával jelezze.

- „Az epikus magból kibomló vers lelki folyamatrajz: annak végigkövetése, miként ébred föl Janus Pannoniusban a szülőföld iránti szeretet, fölváltva a tájhoz, ideiglenes otthonhoz való, kulturális eredetű kötődést.” (Nagy Gábor: *A szülőföld és az anyanyelv*. Forrás, 2004/5.)
- A vers érzékelhetően két részre bomlik: az első rész a hátrahagyott világtól, Itáliától való elszakadás, a második rész a lelki hazatalálás.
- Az első rész a „jóbarátok”, „egy-egy rögtönzött epigramma”, „egy-két kulacs Valpolicello” külsőségeivel idézi meg az elhagyott „ifjúság városát”, az érzelmi, a szellemi és a testi öröm közösségét. A második rész a múlt mélyebb rétegeiből előhívott három folyó képe és gyermekkori mondóka szavai emlékével érzékelteti a lelki hazatalálást.
- A két részt a főszereplő tudatos szándéka, döntése választja el. Konkrét cselekvéseinek (*Kilépett a kengyelből – beszállt a kocsiba*) átvitt értelme is van: a döntésen alapuló változtatás, az egyik életformából való elszánt kilépés és egy másikba való beszállás. A latinul mondott búcsúáldás és a magyarul mondott előremutató felszólító ige sem egyszerűen a múlttól való búcsú és a jövő felé mutató elszánás kettős érzése. Utal a humanista költő kétnyelvűségére, „kétkultúrájúságára”, amelyben az egyikhez erős érzelmek fűzik (áldás), a másikhoz – egyelőre – még csak a szándék (felszólítás).
- A valódi elszakadást egy – szó szerint apró – köznapi esemény indítja el: a katicabogár. A behúzott függöny elzárkózó gesztusát oldja föl a résen berepülő katica, a jelképes külső történés mozdítja ki a vers hőst az érzelmi megrekedtségből.
- Lélektanilag pontosan és hitelesen felépített, ahogy a gyermeki elkeseredettséggel gyászoló fiatalembert egy gyermeki élmény mozdítja ki elkeseredéséből, ettől gyermekien gyorsan vigasztalódik, majd önmagára találását egy gyermekkori mondóka előhívásával erősíti meg. A latinos kultúrájú áldás és a gyerekmondóka, az ifjúkor felszíne mögül előbukkanó gyermekkor, a szellemi haza és a valódi haza közötti viszonyra is utal.
- A verset végigkíséri a kéz metonimikus-metaforikus motívuma: a vers elején áldásra emelt kéz búcsúzik, a vers közepén a könnyektől maszatos kézfejet érinti meg a katica, amelyet a vers végén a kéz indít útnak. A két szélső gesztus mozdulata azonos, mindkettőben az elbocsátás fejeződik ki, amely az áldásban búcsút, az eleresztésben küldést jelent.
- A vigasztalódást és a lelki hazatalálást a gyermekkort ösztönszinten idéző anyaképzetek is előkészítik: *dúdogató* kocsis és *szelíd ringású* Dráva. „*a kocsis köpenyegének két, vállból aláfutó, hátvarrása hirtelen a Dunára s a Tiszára emlékeztette*” külső képe is lehet a hazatérőt elfutó belső érzelemnek.
- A vers egy kis életkép személyes portréjába sűríti bele azt, ami Janus költészetének újdonsága: „Janus Pannonius alkotásaival jelent meg irodalmunkban a reneszánsz tematika:

az egyén, a magánember testi és lelki problémáival; a családi összetartozás érzése: az édesanya iránti szeretet; a családnál szélesebb közösség: a hazza, a hazai táj, az ember áttelekesítette természet; és a humanista értelmiségi legnagyobb élménye és ihlet-forrása: a kultúra, a tudomány, a művészet és főképp a költészet kultusza.” (Gerézdi Rabán: *Janus Pannoniustól Balassi Bálintig*. Tanulmányok. 9–10. old. <http://mek.oszk.hu/07300/07331/07331.pdf>)

- A vers több vonatkozásban is rájátszik Janus lírájára. A „*Mikor...*” archaizáló címadás a „*Mikor beteg volt a táborban...*” címet evokálja. A búcsú vershelyezete a *Búcsú Váradtól* című vers beszédhelyzetét, hasonlóan összetett érzemvilágát idézi. A külső, természeti jelenség (katicabogár) hatására eluralkodó személyes érzelm az *Egy dunántúli mandulafáról* érzékeny, humanista költőjének hasonló megoldására emlékeztet. A vers végére magabiztossá váló ifjú lelkülete a *Pannónia dicséretének* öntudatára emlékeztet.

A reflektáló szövegalkotási feladat értékelése

Reflektáló szöveg 20 pont	Tartalom	5 pont
	Problémaérzékenység	5 pont
	Gondolatmenet	5 pont
	Nyelvi igényesség	5 pont

Reflektáló szövegalkotási feladat

Ferenc pápa a migránsokról

Társadalmi szolidaritást sürgetett a gazdasági válságtól sújtott rétegekkel és a migránsokkal [bevándorlókkal] is Ferenc pápa vasárnap Torinóban. Az egyházfő Jézus kiállított halotti lepléhez látogatott el az észak-olasz városban.

Ferenc pápa a torinói Vittorio téren bemutatott misén így fogalmazott: „bennünket, keresztényeket is az a veszély fenyeget, hogy engedjük, hogy megbénítson minket a jövőtől való félelem, és a múlt dolgokban keresünk biztonságot, vagy egy zárt társadalmi modellben, amely inkább kizár, mint befogad.” Több mint hetvenezren hallgatták az egyházfő szavait a téren, valamint a Torinó városközpontjában felállított huszonegy óriáskivetítők révén.

A misén egy bevándorló fiatalember olvasta fel a diszkrimináció elleni imát. A migránsok az egyenlőtlenségek, a háborúk, az üldözés áldozatai, nem szabad őket ezért felelőssé tenni – fogalmazott torinói látogatása során Ferenc pápa. Kijelentette: „Sírásra kényszerít annak a látványa, hogy áruként kezelnek embereket!” Az egyházfő emlékeztetett arra, hogy ő maga is migránsnak számít, hiszen családja egykor Piemonte [észak-olaszországi] tartományból vándorolt ki Argentínába. Ferenc pápa elérzékenyült, amikor a homília [a Bibliát, a Szentírást magyarázó beszéd] végén egy piemonti nyelvjárásban írt verset olvasott fel.

Forrás: InfoRádió / MTI 2015. június 21. <http://inforadio.hu/hir/kulfold/hir-736036>

Fejtse ki véleményét: mit gondol arról, amit a katolikus egyház feje a ki- és bevándorlásról, a migrációról mondott? Mi a véleménye arról, hogy világszerte sokan hagyják el országukat, lakóhelyüket, és próbálnak új életet kezdeni egy másik országban?

A reflektáló szöveg elvárt terjedelme 150–450 szó.

A reflektáló szövegalkotási feladat megoldásának néhány lehetséges tartalmi eleme

Figyelem! Az értékelés eredménye nem függhet a válaszadó és az értékelő világnézetétől, erkölcsi állásfoglalásától vagy vallási nézeteitől. Biztosítani kell, hogy a vizsgázó Magyarország Alaptörvényében (a Szabadság és felelősség című fő fejezet VII. cikkének

(1) bekezdésében) lefektetett gondolat, lelkiismeret és vallás szabadságához való joga véletlenül se sérüljön.

A javító tanár az egyértelműen jónak minősített tartalmi elemeket (gondolatokat, magyarázatokat, érveket, példákat) pipával jelezze!

A megoldás során elsősorban a kifejtés és érvrendszer gazdagsága, valamint az eszmefuttatás koherenciája értékelendő.

Az értékelés a következő szempontokat vegye figyelembe:

- A dolgozat mennyire kapcsolódik a cikk lényegéhez, mennyire értette meg annak fő üzenetét.
- A dolgozat mennyire képes árnyaltan és összetetten mérlegelni a problémát.
- A dolgozat mennyire alkalmazza adekvát módon a cikkekben megjelenő információkat.
- Mennyire kifejtett és koherens a dolgozat gondolatsora.
- Milyen életismeretre, valóságismeretre, történelmi, politikai, földrajzi, vallási, irodalmi ismeretekre támaszkodik a dolgozat. (Nem elvárás történelmi analógiák, példák, tapasztalatok felsorolása, vallási szövegek ismerete, irodalmi művek citálása, de amennyiben a dolgozatíró támaszkodik ilyenekre, az mindenképpen értékelendő.)

A három feladat helyesírásának és írásképének értékelése

Helyesírás – összesen 8 pont	
a helyesírási normának való megfelelés szerint. A hibatípusokat a Javítási-értékelési útmutató melléklete közli.	
<i>8 pont</i>	nincs súlyos hiba; biztos központosítás
<i>6–7 pont</i>	legföljebb 1 súlyos hiba, 1-2 enyhe hiba; biztos központosítás
<i>4–5 pont</i>	legföljebb 2 súlyos hiba, 2-3 enyhe hiba; bizonytalan központosítás
<i>2–3 pont</i>	több súlyos és enyhe hiba; gyakori központosítási hibák
<i>0–1 pont</i>	nagyszámú súlyos helyesírási hiba; jellemzően hibás, hiányos központosítás

Kirívóan rövid műértelmező szöveg esetében (300 szó alatt) a helyesírás csak a legalsó (0–1) pontos sávban értékelhető, azaz maximum 1 pontot kaphat.

Íráskép – összesen 2 pont	
a szöveg rendezettsége, olvashatósága, az olvasó szempontjának figyelembevétele, a forma kulturáltsága szerint kétszer 1 pont adható	
<i>0–1 pont</i>	az olvashatóságra, az áttekinthető külső formára
<i>0–1 pont</i>	a kulturált javításra és a kulturált ékezethasználatra

MELLÉKLET

A/ A helyesírási hibatípusok

1. Súlyos hiba

- a mássalhangzók időtartamának hibás jelölése közhasználatú szavakban
- a mássalhangzó-törvényekből eredő hibák
- a kis- és nagy kezdőbetű tévesztése közhasználatú tulajdonnevekben (pl. *Magyar Tudományos Akadémia, Természet Világa*), melléknevekben és egyelemű tulajdonnévből képzett melléknevekben (pl. *francia, balatoni, adys*)
- az igekötős igék hibás egybe-, illetve különírása
- a *leg-* és a *-féle, -szerű, -képpen* stb. szóelemek különírása a szótótól
- a tagadószó egybeírása az igével, tagadott szóval, tagadott kifejezéssel
- az *ly-j* tévesztése, hiánya, kiejtés szerinti jelölése
- a felszólító módú igealakok hibái
- a közhasználatú szavak elválasztásának hibája
- a mondatkezdő nagybetű tévesztése

2. Enyhe hiba

- minden egyéb hibatípus

B/ A szövegalkotási, a nyelvhelyességi és a helyesírási hibák jelölése

- Tartalmi hiba: a *hibás rész* aláhúzása egy vonallal
- Szöveg- és mondat szerkezeti hiba: a *hibás rész* aláhúzása szaggatott vonallal
- Nyelvhasználati hiba: a *hibás rész* aláhúzása hullámos vonallal
- Nyelvhelyességi hiba: a [*hibás rész*] kijelölése szögletes zárójellel (pl. *bemegyek a házba[n]*)
- Hiányzó bekezdés jele: fordított Z betű
- Fölösleges bekezdés (álbekezdés) jele: áthúzott fordított Z betű
- Szövegbeli hiány jele: √
- Szórend, mondatrend, a bekezdések sorrendje: 1. 2. 3.
- Logikai hiba, ugrás a mondatok (tagmondatok) között: →
- Logikai hiba, ugrás a bekezdések (a szöveg nagyobb egységei) között: ↓
- Logikai vagy nyelvi ellentmondás: ↔
- Egybeírás jele: | alul-fölül domború félkörrel
- Különírás jele: | alul-fölül homorú félkörrel
- A helyesírási hibák jelölése: súlyos hiba 2 vonalas aláhúzással; enyhe hiba 1 vonalas aláhúzással.